

INTERJÚK

G. Szabó Dániel – Kállai Nóra:
A választottbíróságon nem kell küzdeni a korrupció ellen

Az új polgári perrendtartás elfogadása után sem változtatna lényegesen a választottbíróságok szabályozásán Kecskés László, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett Választottbíróság elnöke. Kecskés elnökként a választottbíróságokat az igazságszolgáltatás részének tartja, a választottbíróságon a korrupciós ügyek ellen szerinte nem szükséges harcolni. Az állami és a választottbíróságok között korrekt az együttműködés és az országok közötti versenyben nagyon fontos a legfelsőbb bíróság tekintélye.

A polgári perrendtartás újrakodifikálása kapcsán számít alapvető változásokra a választottbíráskodási joganyagot illetően?

Az új Pp. előkészítésének első szakaszában kodifikációs bizottság dolgozott Németh János és Varga István vezetésével. Ennek a bizottságnak az volt az elképzelése, hogy a Pp.-ben kell elhelyezni a választottbíráskodás eljárási joganyagát.

Amikor az igazságügyi minisztérium kezébe került a koncepció, változott az álláspont. A Wopera Zsuzsanna miniszteri biztos vezette bizottság jelenlegi álláspontja az, hogy ne a Pp.-be kerüljön ez a joganyag.

Akik szerint a Pp.-be illeszkedik a választottbírói joganyag, a magyar szabályozás történeti hagyományaira hivatkoznak elsősorban. Meglátásom szerint azonban sose tett jót a választottbíráskodásnak, ha a Pp.-ben szabályozták, ezért a magam részéről a Pp.-n kívüli elhelyezéssel értek egyet.

Egy fontos szempontot ki kell még emelni. A választottbíráskodás szempontjából Magyarország úgynevezett „model law country”. Ez azt jelenti, hogy az ENSZ Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottsága (UNCITRAL) – amely egyébként magyar kezdeményezésre jött létre – által 1985-ben elfogadott választottbírói „modelltörvényt” vette át a jogalkotó az 1994-es magyar választottbíráskodási törvény megalkotásakor.

A magyar törvénynek az UNCITRAL-al való szoros kapcsolata abból a szempontból is fontos, hogy segíti a magyar választottbíráskodási joganyag helyes értelmezését és alkalmazását, azt is mondhatjuk, hogy az UNCITRAL által kidolgozott választottbíráskodási jogi kultúra medrében tartja a magyar szabályozást. Ez jó kontroll a hazai jogfejlesztés és jogalkalmazás számára.

Több szempontból indokolt a magyar választottbírói joganyag felülvizsgálata, de egy biztos pont van: az 1985. évi modelltörvény 2006-os kiegészítését át kellene vennünk. Ez főként a választottbírói jog által meghozható ideiglenes intézkedések terén hozna változást a hazai szabályozásban.

Az 1994-es választottbíráskodásról szóló hazai törvény megalkotásakor, éppen az UNCITRAL modelltörvény átvétele miatt egyértelműen indokolt volt nem a Pp.-ben, hanem külön törvényben elhelyezni a választottbírói eljárásra vonatkozó joganyagot. Két szélső pont van a joganyag minősítésénél egyébként a választottbíráskodást illetően. Az egyik az igazságszolgáltatás, míg a másik a szerződési szabadság világának részeként tekint a választottbíráskodásra.

Ön melyik álláspontot képviseli: a szerződési szabadság megvalósulása, vagy inkább igazságszolgáltatás a választottbírói eljárás?

Ez érdekes kérdés, magam is ingadozom, ez egy olyan kérdés, melyre nincs abszolút helyes válasz, és nem is kell, hogy legyen. Elméleti szinten inkább a szerződési szabadság eszméjét tartom fontosnak, de mint gyakorló választottbíró, különösen, mint a Választottbírói elnöke, könnyebb a dolgom, ha azt mondom, hogy az igazságszolgáltatás részét képezi a választottbíráskodás.

Az MKIK melletti állandó választottbírói jog privilegizált helyzetben van, hiszen nemzetközi választottbírói ügyekben csak ez a bíróság járhat el. Mit gondol erről a szabályozásról, Ön szerint ez mennyire egyeztethető össze a felek szerződési szabadságával?

A vélemények kialakításában a „kívül-belül” jelensége a meghatározó. Aki egy szakmai körön belül van, az nyilvánvalóan annak a szakmai körnek a kiváló minőségét hangsúlyozza, aki pedig kívül van, az az ellenkezőjét mondja.

Kétségtelenül a szerződési szabadság eszméje mutatkozik meg a tekintetben, hogy az egyes országokban szerte a világon jellemzően az ad hoc választottbíráskodást szabályozzák általános jelleggel, ehhez képest speciálisak az állandó választottbíróóságok. A gyakorlat ugyanakkor azt mutatja, hogy az ügyek jelentős része az állandó választottbíróóságokon intéződik, a felek az esetek legnagyobb részében állandó választottbíróóságokat kötnek ki.

Mi az indoka, hogy meg kell kötni a felek kezét?

Nem kell megkötni a felek kezét, bármilyen bíróságot kiköthetnek. A választottbíráskodás világméretben egy nagy üzem, komoly felelősséggel járó tevékenység.

Ha liberalizálnák a magyar választottbíráskodást, az nem pezsdítené fel a versenyt ezen a területen?

Ennek nem lenne liberalizáló hatása, itt gazdaság szerkezeti kérdések merülnek fel. Olyan szempontból nem privilegizált, hanem kedvező helyzetben van az MKIK melletti Állandó Választottbíróóság, hogy az MKIK átfekszik a gazdaság különböző ágazatain. A többi választottbíróóság szükségszerűen valamilyen ágazati szerkezethez igazodva jött létre. Vannak az MKIK mellett ágazati választottbíróóságok is Magyarországon, csak éppen nincs ügyük: például a Hírközlési Állandó Választottbíróóságnak fennállt a alatt egyetlen egy ügye volt, illetve az Energetikai Állandó Választottbíróóságnak is nagyon kevés ügye volt ez idáig.

Akkor lehet sikeres egy választottbíróóság, ha a centrumtól távolabb álló fél számára hihetővé tudja tenni azt, hogy az csak egy látszat, hogy közel van a centrumhoz. A Hírközlési Állandó Választottbíróóság egy épületben működött a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatósággal, az Energetikai Állandó Választottbíróóság is benn működött a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal épületében.

Azt sem mondaná privilégiumnak, hogy a törvény szerint nemzetközi ügyekben csak az MKIK melletti Állandó Választottbíróóság járhat el?

Nem, nem mondanám. Általában mindenhol van egy ilyen megosztás. Egyrészt nagyon híres választottbíráink vannak, magyarok és külföldiek egyaránt. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamarának a Nemzetközi Kereskedelmi Kamarával (ICC) fennálló együttműködése is indokolja a nemzetközi ügyek intézésében való kiemelkedő szerepünket. Az MKIK melletti Állandó Választottbíróóság mellett egyébként bizonyos ügycsoportokra vonatkozóan a Tőzsdei Állandó Választottbíróóságnak és az Energetikai Állandó Választottbíróóságnak is van nemzetközi hatásköre.

Világszerte tendencia az, hogy az úgynevezett választottbírói listáknak a jelentősége elhalványodóban van. Eddig is csupán egy ajánlat volt a felek számára, hogy a listán szereplő személyek közül választhatnak, hiszen a magyar szabályozás szerint, aki

betöltötte a 24. életévét, és éppen nem áll jogerős büntetőbírói ítélet hatálya alatt, az lehet választottbíró, még jogi végzettség sem szükséges. Ez tehát egy meglehetősen liberális szabályozás, bárkit lehet választottbíróként jelölni, éppen ezért nincs jelentősége annak, hogy az MKIK melletti állandó választottbírói eljárást jelöli meg a törvény konkrétan.

Más kérdés ugyan, hogy az eljáró tanács elnökének listás bírónak kell lennie, de még itt is adódhatnak kivételek, bizonyos speciális szakértelmet kívánó ügyekben, ha az MKIK mellett szervezett választottbírói eljárást az elnök személyéhez hozzájárul.

A választottbíráskodás kritikusai bizalmatlanok az intézménnyel szemben, aminek az egyik oka – ami természetesen az egyik előnye is: hogy titokban lehet tartani az eljárást?

Az eljárást nem titokban lehet, hanem titokban kell tartani, ez törvényi előírás, valamint a szabályzatunkban is benne van.

Ez kívülről okoz egyfajta bizalmatlanságot, hiszen a titoktartás nagyobb teret engedhet a visszaéléseknek.

Ez inkább számunkra nehéz, mivel sokszor gondot okoz a választottbírói eljárásra vonatkozó alapvető ismeretanyagot közölni. Könnyebb lenne beszélni, írni, tanítani a választottbíráskodásról, ha ez a titoktartásra vonatkozó előírás nem lenne.

A korrupciónak általában a titkolózás egyfajta melegágya lehet, ami bizalmatlanságot eredményezhet. Hogyan tudnak harcolni a visszaélések lehetősége ellen?

Nem harcolunk ez ellen. Nem is értem a kérdést! Ne haragudjon Kolléga Úr, ezek nagyon furcsa mondatok...

Volt olyan ügy, ahol Önök akár belső, akár bármilyen külső eljárást indítottak korrupció gyanúja miatt választottbírói ügyben? Ön tud ilyen ügyről amióta az MKIK melletti választottbírói eljárás létezik?

Nem tudok ilyenről.

A magyar állandó választottbírói eljárást mi jellemzi ügyforgalom szempontjából? Milyen hatása volt a hazai választottbírói eljárások számára a gazdasági világválságnak?

Ez egy nagyon érdekes mikroökonómiai kérdés. Az figyelhető meg, hogy a válságok kezdeti szakaszában mindenféle jogi eljárások gyakorisága megnő, tehát ekkor mindenki megijed, mindenki igyekszik a függő jogi vitáit rendezni. A válságok elhúzódásával viszont csökken az ügyek száma.

Amikor 2007-8 körül kitört a válság jelentősen megugrott az ügyeink száma, az utóbbi években ez inkább csökkenő tendenciát mutat.

2011 végén egy nagyon szerencsétlen jogalkotási hatás érte a választottbíráskodást Magyarországon. A nemzeti vagyonról szóló törvény a nemzeti vagyonra vonatkozóan

kizárta a választottbíróági utat. A törvényt nem lehetett úgy végrehajtani, ahogy azt a jogalkotó kigondolta, mivel a szabályozás mögött egy nagyon zavaros vagyoni kép húzódott meg. A korlátozást végül 2015 tavaszán hatályon kívül helyezték.

Ennek a szabályozásnak a hazai végrehajtása is meglehetősen zavaros volt, például a kapcsolódó vállalkozói tevékenységekre, befektetésekre nem volt alkalmazható.

A nemzetközi gyakorlat sem eszerint alakult, a magyar állam érdekeit érintő nagy nemzetközi kereskedelmi szerződésekben a külföldi partnerek egyszerűen nem voltak hajlandóak a magyar állami bíróságok hatáskörének kikötésére.

Mit tud mondani a választottbíróági eljárásokról az eljárás időtartamát valamint a perérték szerinti megoszlást illetően?

Gyorsabbak vagyunk, mint az állami bíróságok, és jellemzően nagy értékű ügyekről döntünk.

Hogyan alakulnak a költségek? Bírálják a választottbíróági eljárást azért is, mert az állami bíróságok eljárásához képest lényegesen drágább.

Attól függ, milyen komponenseket veszünk figyelembe a költségek megítélésénél. Rögzítettek a választottbíróági díjak, melyek valóban nem alacsonyak. Ugyanakkor, ha a per időtartamát is figyelembe vesszük, akkor más eredményre juthatunk. Miután nálunk sokkal rövidebb a per időtartama, ezért nem kell például évekig drága ügyvédek fizetniük a feleknek, és így már mindjárt nem drága a választottbíráskodás.

Általánosságban hogyan viszonyulnak az állami bíróságok a választottbíróági eljárásokhoz?

Úgy látom, hogy korrekt az együttműködés. Az elmúlt 10 évben kimondottan kiszámíthatónak tartom az állami bíróságoknak a választottbíróágokkal kapcsolatos eljárásait, döntéseit. Amit megjegyeznék ennek kapcsán az az, hogy a Kúria akkor tesz jót a választottbíráskodás ügyének, ha nem kérésíti, nem merevíti a gyakorlatot.

Van egy érdekes verseny az országok között a világban, hogy hol van több választottbíróági eljárás, melyik ország választottbíróágát kötik ki többször a felek. Ebben a versenyben nagyon komoly tényező az országok legfelsőbb bíróságának tekintélye, hiszen a választottbíróág az eljárási szabályainak nagy részét maga alakítja ki, de amennyiben valamilyen nagy probléma merülne fel a választottbíróág eljárását illetően, akkor a vonatkozó érvénytelenítési eljárásban előtérbe kerül az adott ország legfelsőbb bírósága. Ebben a versenyben egyébként ezért is áll nagyon jó helyen Svájc.

Alapvetően tehát nem lát nagy problémát a rendes bírósági jogalkalmazásban?

Nem, jelenleg nem látok. Még a 2000-es évek elején volt egy komoly félreértés a közrend értelmezését illetően. A Legfelsőbb Bíróság egy perköltségre vonatkozó ítéletében azt mondta ki, hogy az is lehet közrendbe ütköző, ami jogszerű. Ez pedig egy értelmezhetetlen kitétel volt.